ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Силабус навчальної дисципліни
ІСТОРІЯ ПОВСЯКДЕННОСТІ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ІСТОРІЇ: КОНТЕНТ І ДИДАКТИКА
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету історії
та міжнародних відносин

_____ Ольга МАКЛЮК
«_____» _____ 2025 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ПОВСЯКДЕННОСТІ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ІСТОРІЇ: КОНТЕНТ І ДИДАКТИКА
підготовки **магістра**
денної та заочної форм здобуття освіти
спеціальності **014 «Середня освіта»**
предметна спеціальність **014.03 «Середня освіта (Історія)»**
освітньо-професійна програма **«Середня освіта (Історія та громадянська освіта)»**
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

ВИКЛАДАЧ: Лях Сергій Романович, доктор історичних наук, професор кафедри давньої і нової історії України та методики навчання історії

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри давньої і нової історії
України та методики навчання історії

Протокол № 2 від 28 серпня 2025 р.

Завідувачка кафедри

_____ Галина ТУРЧЕНКО

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

_____ Сергій ТЕРНО

2025 рік

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Силабус навчальної дисципліни
ІСТОРІЯ ПОВСЯКДЕННОСТІ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ІСТОРІЇ: КОНТЕНТ І ДИДАКТИКА

Зв'язок з викладачем:
E-mail: *s_lyakh@ukr.net*
СЕЗН ЗНУ повідомлення: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15243
Інші засоби зв'язку: *Zoom* 7371515666 Пароль 555
Кафедра: *давньої і нової історії України та методики навчання історії, 5 навч. корпус, к.319.*

1. Опис навчальної дисципліни

*Курс має на **меті** презентувати ідеї та дослідницьку методику таких сучасних напрямів історичної науки, як історична антропологія, історія повсякденності та мікроісторія, та запропонувати технології впровадження в шкільний курс історії сучасних досягнень науковців у дослідженні історії повсякденності.*

Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	**денна форма здобуття освіти**	**заочна форма здобуття освіти**
Статус дисципліни	**Вибіркова**	
Семестр	3-й	3-й
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість годин	90	
Лекційні заняття	12 год.	4 год.
Семінарські / Практичні / Лабораторні заняття	10 год.	2 год.
Самостійна робота	68 год.	114 год.
Консультації	Середа, 12-55 – 14-30 *Zoom* 7371515666 Пароль 555	
Вид підсумкового семестрового контролю:	**залік**	
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15243	

2. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

Результати навчання та компетентності	Методи навчання	Форми та методи оцінювання
СК1. Здатність застосовувати спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки світового рівня у сфері професійної діяльності вчителя історії.	Навчальний діалог Моделювання дидактичних і дидактичних ситуацій	Аналіз дидактичної ситуації Заліковий проект

ПРН11. Знати новітню історію, актуальні проблеми новітньої історії та методики навчання історії в профільній школі, користуватись вітчизняними і зарубіжними джерелами наукової інформації, критично їх осмислювати та інтегрувати в процес навчання історії в профільній школі.	Інтерпретація нормативних документів Контент-аналіз шкільних підручників Навчальний діалог Моделювання дидактичних і дидактичних ситуацій	Аналіз дидактичної ситуації Виконання тестових завдань Заліковий проект
ПРН13. Розробляти методичні прийоми навчання новітньої історії в профільній школі, складати сценарії мотиваційних етапів навчальних занять, складати плани-конспекти уроків, розробляти засоби педагогічної діагностики освітнього процесу, спираючись на концепції активного навчання і проблемного навчання.	Робота в команді: навчальна фокус-група Моделювання дидактичних ситуацій Майстер-клас	Створення і захист презентації

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІСТОРІЇ ПОВСЯКДЕННОСТІ

Тема 1. Антропологічний поворот в історичному пізнанні
Культурно-історична антропологія як наближення до живої людини. Етнографічний метод на службі у історичної антропології. Повернення наративу. «Насичений опис» К.Гірца. Історія повсякденності як сучасний напрям історичного пізнання.
Тема 2. Історія повсякденності та мікроісторія як варіанти антропологізації історії
Базові категорії: «мікроісторія», «історія знизу», «структури повсякденності», «практики», «життєві стратегії», «стиль життя», «спосіб життя», «політичний ритуал», «практики споживання», «техніки тіла». Відмінність історії повсякденності від побутової історії та етнографії.
Тема 3. Зразки сучасної світової історіографії
Французька школа «Анналів». Леруа Ладюрі. Італійська школа мікроісторії. Карло Гінзбург, Джованні Леві. Історія повсякденності в німецькій історіографії. Альф Людтке.

Змістовий модуль 2
ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР ІСТОРІЇ

Тема 4. Тематичні поля історії повсякденності. Сім'я, внутрісімейні відносини. Шлюбні стратегії. Культура харчування. Особиста гігієна, успіхи медицини та система охорони здоров'я. Тенденції містобудування, архітектурного вирішення житлових проблем, естетики інтер'єру. Мода, одяг і зовнішній вигляд. Організація відпочинку та дозвілля. Особа, суспільство і влада.
Тема 5. Історія зарубіжної Європи та Північної Америки в світлі історії повсякденності.
Структури повсякденності у Середньовіччі: ментальність, уявлення, влада.

Ренесанс і Реформація: народження нової людини. Світське бачення світу. Спосіб життя аристократії і простолюдинів. Пуританство.
Галантне XVIII століття.
Структури капіталістичної доби. Цінності та норми буржуазного світу. Дендизм.
Людина в постіндустріальному суспільстві.

Тема 6. Українська історія в світлі історії повсякденності.
Люди і звичаї Давньої Русі. Ідентичності і лояльності XV–XVII ст.
Людина барокової доби. Життєвий світ українського козацтва. Ментальність, побут і звичаї української еліти доби Гетьманщини.
Повсякдення пореволюційної доби. Селянський ренесанс. Непманський габітус. Учнівський і студентський побут.
Повсякденний сталінізм. Будні компартійної номенклатури 1920–30-х років. Утопії сталінської доби: формування «нової людини»: «нові ідеали і норми», «виховання», «радянізація», «радянська ідентичність», «поєднання політичного й особистого в щоденному житті».
Протестні пратики 1960-80-х років. Нонконформізм і інакомислення в СРСР. Політичний анекдот. Одяг і зовнішній вигляд громадян СРСР.

Змістовий модуль 3
КОНТЕНТ ІСТОРІЇ ПОВСЯКДЕННОСТІ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Тема 7. Сюжети історії повсякденності в програмі всесвітньої історії 6–9 класів.
Цивілізації Дворіччя. Повсякдення і господарське життя. Господарювання і повсякденне життя в Давній Греції.
Великі географічні відкриття та становлення капіталістичних відносин. Повсякденне життя населення Західної Європи.
Розвиток культури і повсякденне життя (кінець XVIII – початок XX ст.). Науково-технічна революція зламу XIX–XX ст. та її вплив на людину й суспільство. Зміни у вигляді міст і сіл. Одяг. Індустріальні та традиційні суспільства. Емансипація.
Тема 8. Сюжети історії повсякденності в програмі всесвітньої історії 10–11 класів.
Повсякденне життя та культура в першій половині XX ст. Найважливіші досягнення науки і техніки, їх вплив на повсякденне життя людей. Масова культура в міжвоєнний період.
Повсякденне життя і культура від 1945 р. до сучасності. Зміни у змісті та характері праці, соціальній структурі суспільства, якості життя людей країн світу. Розвиток систем соціального забезпечення. Становлення постіндустріального (інформаційного) суспільства.

Змістовий модуль 4
КОНТЕНТ ІСТОРІЇ ПОВСЯКДЕННОСТІ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Тема 9. Сюжети історії повсякденності в програмі історії України 6–9 класів. Русь-Україна наприкінці X – у першій половині XI ст. Повсякдення. Села. Міста.
Повсякденне життя та культура України кінця XVIII – першої половини XIX ст. Повсякденне життя сільського і міського населення. Сільська та міська забудова (приватний і громадський простори). Житло і побут дворянина (шляхтича), купця, міщанина, селянина. Одяг. Публічна і приватна гігієна. Емансипація селянства. Становище жінки.
Повсякденне життя та культура України в середині XIX – на початку XX ст. Повсякдення села та міста. Громада як форма організації сільського населення, відмінність української сільської громади від російської общини. Заняття та умови праці селян і містян. Дозвілля й розваги. Зовнішній вигляд мешканців села і міста. Етнічне й конфесійне розмаїття міського населення.

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Силабус навчальної дисципліни
ІСТОРІЯ ПОВСЯКДЕННОСТІ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ІСТОРІЇ: КОНТЕНТ І ДИДАКТИКА

Тема 10. Сюжети історії повсякденності в програмі історії України 10–11 класів.
Україна в період системної кризи СРСР. Життєвий рівень населення. Феномени радянського повсякдення: «хрущовки», «дефіцит», «черги». Повсякденне життя в місті та в селі.

4. Структура навчальної дисципліни

Тиждень і вид заняття	Тема змістового модуля	Контрольний захід	Кількість балів
Змістовий модуль 1			
Тиждень 1 Лекція 1	Теоретичні засади історії повсякденності	Есе «Історія повсякденності: новаторство і імітації»	5
Тиждень 2 Семінар 1		Робота в команді: імітаційний круглий стіл на тему «Пізнавальний потенціал історії повсякденності»	10
Змістовий модуль 2			
Тиждень 3 Лекція 2	Людський вимір історії	Анотування літератури	5
Тиждень 4 Лекція 3		Написання індивідуальної творчої роботи	10
Змістовий модуль 3			
Тиждень 5 Лекція 4	Контент історії повсякденності в шкільному курсі всесвітньої історії	Анотування літератури	5
Тиждень 6 Семінар 2			
Тиждень 7 Семінар 3		Виготовлення та захист презентації	10
Змістовий модуль 4			
Тиждень 8 Лекція 5	Контент історії повсякденності в шкільному курсі історії України	Анотування літератури	5
Тиждень 9 Семінар 4			
Тиждень 10 Лекція 6		Виготовлення та захист презентації	10
Тиждень 11 Семінар 5			
Підсумковий контроль		Залік	40

5. Види і зміст поточних контрольних заходів

Контрольний захід		**Термін виконання**	**% від загальної оцінки**
Поточний контроль (max 60%)			
Змістовий модуль 1	*Вид теоретичного завдання: написання есе*	Тиждень 2	5%
	*Вид практичного завдання Робота в команді: імітаційний круглий стіл на тему «*Історія повсякденності: новаторство і імітації *»*	Тиждень 3	10%
Змістовий модуль 2	*Вид теоретичного завдання:* анотування літератури	Тиждень 4	5%
	Вид практичного завдання: написання індивідуальної творчої роботи	Тиждень 5	10%
	Вид теоретичного завдання: анотування літератури	Тиждень 6	5%
Змістовий модуль 3	*Вид практичного завдання:* виготовлення та захист презентації	Тиждень 8	10%
Змістовий модуль 4	*Вид теоретичного завдання:* анотування літератури	Тиждень 9	5%
	Вид практичного завдання: виготовлення та захист презентації	Тиждень 10	10%
Підсумковий контроль (max 40%)			
Підсумкове теоретичне завдання (екзаменаційний тест)			20%
Підсумкове практичне завдання (есе)			20%
Разом			**100%**

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	***За шкалою університету***	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано

F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

6. Основні навчальні ресурси

Рекомендована література

1. Гірц К. Інтерпретація культур : вибрані есе / пер. з англ. Н. Комарова. Київ: Дух і Літера, 2001. 542 с. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Grushevaya/0038887.pdf
2. Копилов С., Паур І. Повсякденність населення Середнього Подністров'я на початку XX ст. (за документальними поштовими листівками). *Український історичний журнал*. 2022. №1. С.31–47.
3. Каганов Ю.О. Конструювання «радянської людини» (1953–1991): українська версія. Запоріжжя: Інтер-М, 2019. 432 с.: URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/disertatsii/disertatsii2019/0044304.pdf
4. Лях С.Р. «Людський вимір» історії: український проект. *Zaporizhzhia Historical Review*. Запоріжжя, 2021. Вип. 4 (56). С. 9–18.
5. Лях С.Р. Сучасні технології історичного дослідження: канони і імпровізації. *Zaporizhzhia Historical Review*. Запоріжжя, 2021. Вип. 5 (57). С. 9–20.
6. Лях С. Р. Методологія історії: класика і практика: навч. посіб. Запоріжжя: Гельветика, 2021. 130 с. URL: http://files.znu.edu.ua/files/metodychky/2021/10/0051591.pdf
7. Мороз П., Мороз І. Інтегрування історії повсякденності у шкільний курс історії: дослідницький аспект. *Проблеми сучасного підручника*. 2023. №30. С.86–100. URL: https://ipvid.org.ua/index.php/psp/article/view/676
8. Єкельчик С. Повсякденний сталінізм: Київ та кияни після Великої війни. Київ: Laurus, 2018. 306 с.
9. Сокирко О. Кулінарна мандрівка в Гетьманщину: Секрети й таємниці староукраїнської кухні середини XVII – XVIII ст. Київ: Темпора, 2021. 272 с.
10. Стратегії та ритуали конфлікту: шляхетський соціум Волині зламу XVI і XVII ст. Джерела та інтерпретації / Упоряд. Н.П.Старченко. Київ: Інститут історії України, 2020. 615 с. URL: URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi73/0054202.pdf
11. Українське суспільство в 1960–1980-х рр. Історичні нариси. Відп. ред. Віктор Даниленко. Київ: Інститут історії України НАН України, 2022. 959 с. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi68/0049946.pdf

Електронні ресурси

1. Інститут історії України НАН України. URL: http://history.org.ua
2. Історична правда. URL: http://www.istpravda.com.ua/
3. historians.in.ua – український науковий історичний веб-портал. URL: http://historians.in.ua
4. Український інститут національної пам'яті: URL: https://uinp.gov.ua

РЕГУЛЯЦІЇ І ПОЛІТИКИ КУРСУ

Комунікація

Базовою платформою для комунікації викладача зі студентами є СЕЗН Moodle. Важливі повідомлення загального характеру регулярно розміщуються викладачем на форумі курсу. Необхідно регулярно перевіряти свою електронну пошту і сторінку дисципліни в Moodle.

Якщо з технічних причин доступ до Moodle є неможливим або ваше питання потребує термінового розгляду, надішліть електронного листа на пошту викладача. У листі обов'язково вкажіть ваше прізвище, ім'я та курс.

Намагайтеся бути пунктуальними. Невчасно надіслана робота різко втрачає свою актуальність. Пропущене заняття – це втрачений шанс професійного розвитку.

Стиль поведінки

Магістр – це лідер і організатор. Магістрант повинен тренувати і демонструвати такі якості, як креативність, активність, ініціативність.

Академічна доброчесність

Справа не лише в засудженні крадіжок. Проблема є глибшою: плагіат – це ворог самостійного пошуку. А саме здатність самостійно продукувати ідеї і сюжети є головною і найціннішою рисою фахівця.

Висока академічна культура та європейські стандарти якості освіти, яких дотримуються у ЗНУ, вимагають від дослідників відповідального ставлення до вибору джерел. Посилання на такі ресурси, як Wikipedia, бази даних рефератів та письмових робіт (Studopedia.org та подібні) є ознакою непрофесійності.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА 2025-2026 н.р. доступний за адресою: https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/1635.ukr.html.

НАВЧАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ https://lnk.ua/gk4x2wkVy .

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (у тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Процедура повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: https://lnk.ua/9MVwgEpVz .

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: https://lnk.ua/EYNg6GpVZ .

Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: https://lnk.ua/QRVdWGwe3; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: https://lnk.ua/3R4avGqeJ.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Силабус навчальної дисципліни

ІСТОРІЯ ПОВСЯКДЕННОСТІ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ІСТОРІЇ: КОНТЕНТ І ДИДАКТИКА

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ

Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**
Електронна адреса: v_banakh@znu.edu.ua
Гаряча лінія: тел. (061) 227-12-76, факс 227-12-88

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Спеціалізована допомога: (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: https://lnk.ua/5pVJr17VP.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ

Наукова бібліотека: https://library.znu.edu.ua/. Графік роботи абонементів: понеділок-п`ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

Система ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (СЕЗН ЗНУ): https://moodle.znu.edu.ua/.
Посилання для відновлення паролю: https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015.

Центр інтенсивного вивчення іноземних мов: https://sites.znu.edu.ua/child-advance/.